

Francozi v Kamniku.

am, kjer se izliva Nevljica v Bistrico in ob vznožji Starega gradu, stoji staroslavno a prijazno mestoce Kamnik. Razprošira se večinoma ob desnem bregu Bistrice. Obmejeno je na vzhodnej in zahodnej strani z gorami; v sredi njih pa si je divja reka Bistrica naredila pot. Staremu gradu nasproti stoji osamljen hólmeec — Mali grad — z razvalino in znamenito cerkvico. Na tem hólmei je lepa ravnica, od koder — kakor tudi iz Starega gradu — je prekrasen razgled na kamniške planine ter po širokem polji tjã do bele Ljubljane. Ob robu Malega gradu na strmej pečini je znamenita cerkvica, pod katere streho stojé tri cerkvice jedna vrhu druge. Proti zahodu na brdovem višku na Žalah stoji stolp, katerega so v 16. stoletji Kamničani postavili, a malo višje cerkev s pokopališčem. Vrh drugega hriba nad pasijonskimi znamenji molí iz zelenih smrek ter nas vabi k sebi cerkvica „Kalvarija“. Mesto je zeló snažno, ima lepa poslopja ter je preskrbljeno v novejšem času z vodovodom, kakeršnega ima na Kranjskem samó mesto Ljubljana. Trgovina in obrt sta živahni ter povoljno napredujeti. V okolici pa so toplice, katere bi celó kakemu velikemu mestu delale čast in največja in jedina cesarska praharnica v Avstriji.

Oglejmo si sedãj z Žal ali Malega gradu kamniško okolico. Vsacega ta razgled veselo iznenadi. Malokatero kranjsko mesto ima tako prijazno okolico, toliko lepih sprehajališč, toliko lepih izletov, toliko graščin in drugih posestev v bližini, kakor Kamnik. Proti severu vidimo na visočinah in ob vznožji gorã prijazne cerkvice, osobito cerkvicei sv. Primoža in sv. Petra, mimo katerih pelje pot na Malo in Veliko planino. Pod temi gorami teče bistra reka Bistrica, čista kakor ribje oko, krepilna kakor planinska zeljãd in mrzla da ti vse ude prešine. Proti jugu razprošira se pa lepa ravãn z mnogimi graščinami, vasmí in posameznimi hišami. Sredi te ravnine pa hiti Bistrica kakor planinska srna do svoje sestre Save. Ker Kamnik sluje ne samó zaradi svoje lepe lege, krasne okolice, nego tudi zaradi zdravega, čistega gorskega zraka, ni čuda, da leto na leto po več ptujcev, ne samó iz Ljubljane, temveč tudi iz daljnih krajev pride na vedrenje v ta prekrasen kraj naše lepe kranjske dežele.

Ker je v Kamniku praharnica in več drugih tovarën, ker so v okolici lepe priljubljene toplice, ker je toraj Kamnik priljubljeno letovišče, gradé sedãj do njega železnico, katera bode vže letos dodelana. Pred mestom Kamnikom so sezidali kolodvor. Ko so zidali klet, izkopali so veliko človeških kostíj. To so bili namreč zadnji ostanki tũ pokopanih Francozov. Izvestno vas bode zanimalo, dragi bralci, kdaj in kako so bili Francozi tu pokopani.

Za časa slavohlepnega in bojevitega francoskega cesarja Napoleona so pretresale krvave in dolgotrajne vojske vso Evropo. Tudi Avstrija je bila mnogokrat zapletena v te vojske. Isto tako je bilo tudi Kranjsko prizorišče mnogim krvavim bojem; tudi tu je našlo mnogo hrabrih Francozov svoj hladni grob. Ko so nekaj let gospodarili Francozi v naši deželi, vlačili so kranjske mladeniče v vojske v ptuje dežele, tako celó na Rusko, dokler jih niso Avstrijci prepopdili.

Kakor Turki tako tudi Francozi niso skritega mesteca preveč nadlegovali. Kadar so prodirali v Štajersko, šli so vedno po dunajskej cesti preko Trojan. Pač

pa so zapirali tū vjete Francoze. Vže 1797. l. bili so tu v meščanski vojašnici zaprti francoski vjetniki. Tudi v poznejših vojskah so Francoze tu zapirali ter jih potem peljali proti Dunaju. V mekinskem samostanu pa je bila bólnica. Ker je 1800. l. veliko število bólnikov naraslo, poslalo je deželno oblastvo frančiškana oo. Kolúmbijo in Jovijo kot tolažnika in spovednika v omenjeni samostan. Tudi oo. frančiškani so vzprejemali ranjence ter jih lečili v frančiškanski suknarnici. Bilo je tu vedno nekaj avstrijskih vojakov, ki so nadlegovali Francoze. Kadar se je bližal sovražnik, dalo se je znamenje s topom, katerega so imeli v zaprški graščini. Ko so Francozi zasedli Kranjsko, prišli so v večjem številu v Kamnik. Ostali so nekaj časa v ostrogu pred Kamnikom. Umrle svoje sobrate pokopavali so takój pred ostrogom. Pozneje so stanovali v hišah ter bili proti meščanom prav uljudni. Le v verskem obziru so pobožni Kamničani težko shajali s Francozi. Francozi so namreč vpeljali več novostij, s katerimi se Kamničani niso mogli sprijazniti. Tako so oznanjevali poročence pred mestno hišo a ne na prižnici ter jih poročevali v mestnej hiši. Tudi so odpravili več praznikov, procesij in cerkvenih obredov. Ali Kamničani se niso dali motiti. Trdovratno so se držali svojih cerkvenih obredov. Te so namreč opravljali v frančiškanski cerkvi pri zaprtih vratih. Ko se je 1813. l. vojska zopet pričela, postavili so Francozi na vsak grič, v vsak zvonik svoje straže. Avstrijskim vojakom se je vender kmalu posrečilo pregnati Francoze proti Kranji. Glavni ostrog so imeli tam, kjer so ga imeli malo poprej Francozi. Tudi v mestu in v sosednih vaséh je bilo več vojakov. Bili so večinoma iz spodnjega Štajerskega domá ter sami narodni stražniki. Bili so tudi zeló pobožni. Na njih prošnjo je prišel v ostrog vsaki dan o. Aleksander Schrag maševat. Po Malej Šmarnici je prišlo zopet mnogo Francozov od Kranja proti Kamniku. Neki kmet iz cerkljanske fare je to novico hitro naznanil straži na Gori. Straža je to naznanila straži na Križi, ta ónej v Podgorji in ta zopet vojakom v Kamniku. Avstrijski vojaki so se takój podali proti Francozom. Ti so vže zasedli Komendo, ali avstrijski vojaki so šli skozi Moste pri Kapljivasi ter prijeli sovražnika skoraj za hrbtom. Francozi, da-si so bili v večjem številu, umaknili so se kmalu proti Kranju. Vrnili so se še v večjem številu ter pripeljali s seboj tudi jeden top. Avstrijski vojaki so še o pravem času zvedeli, da se Francozi bližajo ter so v Mostah preko Pešate utrdili most. Navstal je hud boj, v katerem so bili ubiti štirje Francozi. Pokopali so jih za cerkvijo. Žerovčev skedenj v Mostah je še sedáj v steni na več krajih od kroglic prevrtan; ostrežje pa je od topove krogle razklano. Od avstrijskih vojakov je bil samó jeden ranen. Umaknili so se vender Francozom v Križ. Breznikov skedenj v Križi ima še danes tri luknje od francoskih krogel. Tudi druga poslopja so bila poškodovana, šipe v graščini vse zdrobljene in zid ves razpraskan. Ker so bili Francozi v mnogo večjem številu, bil je Kamnik v velikej nevarnosti. K sreči je prišlo isti popóludan avstrijskim vojakom več vojakov na pomoč iz Brda in Prevoj. Pripoveduje se tudi, da je šel poveljnik avstrijskih vojakov k Materi božjej na Holmec molit. Prosil jo je pomoči ter položil svoj meč na oltar. Francozi so izgubili ves pogum, ker so videli v sredi avstrijskih vojakov prelepo ženo na belem konji s krasnim vencem na glavi. Bila je mendà sama Mati božja. Vže se je mračilo, ko so podili naši Francoze proti Kranji. Kar je bilo krepkejih mož iz kamniške okolice pridružili so se cesarskim. Bežeči Francozi

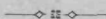
so metali orožje od sebe, da je marsikdo po več pušek in mečev dobil v svoje roke. V znamenje hvaležnosti te zmage je podaril poveljnik avstrijskih vojakov cerkvi na Hôlmei srebrne svečnike.

Od tega časa ni bilo več Francozov na Kranjsko. Oo. frančiškani pa imajo od tega časa od cesarja, ker so se v francoskih vojskah tako postavno in pošteno obnašali, po 150 gld. na leto.

Ljudevit Stiasni.

Listje in cvetje.

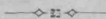
Drobtine.

Umrli je v 4. dan oktobra meseca v II. Bistrici izboren rodoljub, blag značaj in vrl poštenjak gospod

Aleksander Ličan,
posestnik in trgovec,

ki je bil tudi našemu listu prijatelj in podpornik. — Naj v miru počiva in blag spomin mu bodi ohranjen tudi v našem listu.

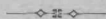

Pametnice.

(Zapisal Alojzij K. Sežnov.)

- * Nedolžno veselje je rajska gredica,
Kder raste kreposti premnoga cvetca.
- * Ne toži o roži če trnje imá!
Pomisli, kaj cvetje in duh nje veljá!
- * Dokler ti sile ni, vsak ti svetuje;
Kadar pa treba je, z ramo zmajuje.
- * Besede modrih mož,
So čaj zdravilnih rož.
- * Upanje nam shrambe napolnuje,
Izkušnja pa pogosto izpraznjuje.
- * Nesrečnemu o lastnej sreči ne govóri
In srečnemu nesreče svoje ne razkríj!
Nesrečnemu pomoč le dobro dé,
V sreči misli rad na bližnjega gorjé.
- * Obrekovanje škoduje trem ljudem:
Obrekovalcu, obrekovanemu in poslušalcu.

- * Prevzetnost je dostikrat zagrinjalo lastnih napak.
- * Kdor o pravem času govori, mu drugič treba ni.
- * V vsakej kuhinji postavljajo burklje drugače.
- * Kakeršni smo, sodi nas vsak,
Kar smo, sodi pa le Bog.
- * V jezi maščevati se — toliko je, kakor o viharji po morji jadrati.
- * Jezdec ima konja, krepost pa srečo.
- * Človek je bil šesti dan ustvarjen, da bi ne bil prevzet; komar je bil dan poprej, zato se človeku v obraz zaganja.
- * Če visoko luč držiš, ti veter jo upihne; če pa z njo pri tleh čepiš, ti dete vá-njo dihne.
- Srednja mera, prava mera.

Nove knjige in listi.

* *Nàrodne legende za slovensko mladino.* Nabral, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v Središči. II. zvezek. V Ptuj. Natisnil W. Blanke 1890. 8°. 42 str. — Trudoljubivi gosp. A. Kosi nabral je zopet za jeden zvezek takih narodnih legend, ki so primerne naše šolske mladini, ter jih je izdal v II. zvezku. Tudi teh legend je povzetih največ iz našega lista „Vrta.“ Ker je taka zbirka legend v posebnej knjižici za slovensko mladino jako primerna, zato je želimo, da bi naši ljudski učitelji delali na to, da bi se te legende v obitem številu razširile mej našo dobro slovensko mladino in povsod povoljen sad obrodile. (Cena drugemu zvezku je 20 kr.)

* J. Giontinijeva „Knjižnica za otroke.“ — Knjigotržnica J. Giontinijeva v Ljubljani izdala